

MEVLANA FELSEFESİ

ÖNSÖZ

“Çok insan gördüm, üzerinde elbisesi yok; çok elbise gördüm, içinde insan yok.”Mevlana

Mevlana'nın verdiği en önemli mesaj, dünya hayatının geçiciliği ve dünyasal, maddesel olan her şeyin insani ilişkilerin en bölücüsü, en yıkıcısı ve hatta en parçalayıcısı olduğudur.

Mevlana, dindar olmağa, şu veya bu Peygambere inanmaya değil, insan olmaya, insan gibi yaşamaya, insanca hareket etmeğe, her durumda insanları sevmeye çağırır bizleri...

Nedir Mevlana'yı bugünlere dek getiren, nedir tüm dünyanın bu 700 kusur yıllar ötesinden, sanki bugünü yaşamış gibi, bir şairde, bir düşünürde, bir gönül adamında kendini buluşu? Dindarlığı mı? Evet, Mevlana Müslüman'dır. Fakat hiçbir zaman bir din adamı değildir ve olmamıştır. Tam aksine tüm dinlerin ötesinde, Camilerin, Kiliselerin, Havraların, Tapınakların ve tüm ibadethanelerin dışında, softaların, yobazların, din tacirlerinin karşısında olmuştur.

Yaşamı ve evreni devamlı bir gelişim, değişim ve yenileşim içinde gören ve hep; “Şu hem var, hem de yok olan dünyadan, azar azar yoklar gittiler, varlar geliyorlar” diyen Mevlana, “Can tenceresinden kanlı köpükler saçmak, iki cihanın sözünü bir ağızdan, bir hamlede söylemek istiyorum” derken, aslında hep bu değişimi, gelişimi ve yenileşimi vurgulamaktadır.

Mevlana, ileri bir görüşle, insancıl bir duyuşla geleceği sezinler, hatta görür ve eserlerinde bizlere yansıtır. Bu bakımdan dünya çapında, gelip, geçmiş en büyük düşünür ve şairdir.

Hanri Benazus

GİRİŞ

BATI DÜNYASI VE MEVLANA

“Pergelin iğneli ayağı sabittir benim dinimde, Ama diğer ayağı ile yetmiş iki milleti dolaşırım.”

Mevlana için, insan ister Müslüman olsun ister Hıristiyan, ister dinsiz, ister erkek, ister kadın, ister siyah, ister beyaz, ister sarı ırktan olsun, eğer ortak payda “İnsan” ise, herkes O'nun gözünde hep aynı bedeninin damarlarıdır.

Kesin olarak söyleyebiliriz ki esas itici güç, her insanın doğasında bulunan kendini bilme arzusudur. Çünkü insanlar hep “Ben kimim?” sorusuna cevap aramakla meşguldür. Bu bakımdan bu arayış pek yeni bir şey de değildir.

Şüphesiz Batılı insanlar, manevi ve sevgi dolu bu kavramı Hıristiyan dininden de biliyor. Tek bir farkla ki, Hıristiyanlığın tanımına göre, bu sevgi dolu Tanrı'ya ancak Kiliselerinin dogma ve uygulamaları ile ulaşılabilir.

İşte bu noktadan itibaren doğruyu arayan Batılı insan Kiliselerin kimi zaman bağnazca uygulamalarından sıkılıp, kendi başına yeni yol üzerindeki hareketine devam ediyor. Mevlana, sevgi dolu Allah'tan öyle bireysel ve rahatlatıcı bir şekilde bahsediyor ki, insan bunu kolaylıkla kabul edebiliyor.

Mevlana'nın, Türkiye'nin yıllardan beri coğrafi ve kültürel açılardan benimsediği siyasi konumla aynı konumda olması enteresandır: “Doğu ve Batı arasındaki köprü.”

Mevlana ve Mevlevilik çoğu modern Türk insanının zannettiği gibi folklorik bir öge değildir.

Yaklaşık sekiz asır önce “Gel! Ne olursan ol, yine gel” diyerek dünyaya sevgiyle seslenen Mevlana felsefesinin yansımaları bugün sinemadan, müzikten, sosyetenin yaşamına kadar birçok alanda görülmektedir...

Hangi din ve ırktan olursa olsun kendisiyle tanışan herkese bir yol gösterici olan Mevlana, Doğu ile Batı arasında da bir köprü niteliğini taşıyor. Mevlevilik bugün birçok ülkede çok sayıda gönüldaşa sahip. Türkiye'nin en büyük hoşgörü simgesi o. Mevlana'nın eseri olan Mesnevi dünyanın bütün dillerine çevrilmekte..

Zaten Konya'ya ister bir turistik seyahatle, ister özellikle Şeb-i Arus etkinliklerine gidenlerin birleştikleri tek nokta, "Mevlana bana gerçek kimliğimi, özümü gösterdi. Geri kalan her şeyin ancak bir görüntüden ibaret olduğunu anlamama yardımcı oldu.

Benim ne cinsiyetimle, ne ırkımla, ne de dinimle ilgili bir ayırıma tabi tutmadı." şeklindeki görüşler olmaktadır ki, bu da tek başına Mevlana'nın evrene nasıl bir ışık yaydığının en güzel örneğidir.

MEVLANA'YI YÜCELTEN YAŞAMA BAKIŞ AÇISI

Mevlana Felsefesinde tasavvufun izlerine ve hatta esaslarına rastlamak her zaman mümkündür.

Yaradan'ın görüntü vermesi, ortaya çıkması çoğu insanın anladığımız manada bir kalıp içinde boy göstermesi değildir. Nasıl ki güneşin ısıtmak ve aydınlatmak, suyun yaşatmak, ıslatmak ve hatta boğmak, sahip oldukları özellikler ise, Yaradan da bu ve buna benzer tüm vasıfların varoluşa yansımalarıdır.

Yine Mevlana Felsefesine göre:

"Yaradan bir deniz, varlıklar da onun dalgalarıdır."

"Allah, göklerin, yıldızların, insanlarla şeytanların, cin ve perilerin, kuşların yüce yaratıcısıdır."

"Denizin, ovanın, dağın, çölün yaratıcısı O'dur. Ülkesinin sınırı yoktur, kendisinin benzeri bulunamaz."

Mevlana'ya göre felsefe, yalnız akla dayandığı sürece hem sakat ve hem de eksiklikler doludur. Çünkü akıl, çevreyle insanın, beş duyusu ile sarmalanmış ve şartlanmıştır. Yine Mevlana'ya göre yalnız geleneklere dayanan ahlak, kusursuz demek değildir. Hele hele düşüncesini özgürce kullanan insanlar, eleştiriye her zaman açık olmak durumundadır.

Tasavvufa genel bakışına göre insan, varlığın hem gayesi, hem de sonudur. Mutlak varlıktan güç alemine, oradan doğa alemine ve ardından da maddeye geçiş yapmıştır.

Mevlana Felsefesi, hiçbir zaman tek başına sözle, akıl ile, bilimle anlaşılabilir. Mevlana aynı zamanda sadece bir düşünür, bir şair, bir tasavvuf ehli de değildir. Doğaldır ki bunların her biri onun birer sıfatıdır.

Mevlana, bir düşünce ve ahlak sistemidir, bir hayat düzenidir. Ahlakı, ilmi, hikmeti, sevgisi, akli, tavri, algılaması, davranışları ve her şeyi ile yüceliği öğreten dünün, bugünün ve yarının büyük bir onur anıtıdır.

Mevlana, herhangi bir düşüncesini, bir duygusunu, bir anlayışını anlatırken mantıksal tahlillere, bilinen felsefi kalıplara, tasavvufun katı kurallarına başvurmaz. Tasavvuf terimlerini çok az kullanır.

Mevlana'ya göre irşat, yani aydınlatma yolu ile doğru yolu gösterme çabası yalnız, olgunlaşmış, tekamül etmiş insanın hakkıdır. Bu konuyla ilgili mesnevinin birinci cildindeki sözleri önemlidir.

Mevlana'nın tasavvufunda gaye, kulluk ve yokluktur. Yine Mevlana'nın tasavvufunda yaratılışın, hayatın manası aşktır. Aşk ise kimseye niyazı, ihtiyacı olmayan Allah'ın en belirgin vasıflarındandır.

Mevlana'ya göre, insan kendi eksik aklıyla ve şahsi görüşleriyle gerçek bilgi sahibi olamaz. Herkesin görüş açısı ve derinliği farklıdır. Mevlana bu konuyu açıklamak için şu hikayeyi anlatır:

"Hindistan'dan bir fil getirip, karanlık bir yere koyarlar. Getirilen bu fili seyretmek isteyen halk oraya gelince, karanlıkta göremez ve ona dokunmaya başlarlar. Filin hortumunu tutan onu bir oluğa, kulağını tutan yelpazeye, ayağını tutan da direğe benzetir. Özetle herkes filin neresine dokunduysa, kendi zannınca bir hüküm verir. Fakat herkesin elinde bir mum olsaydı, halk fili bütün halinde görüp, onun neye benzediği konusunda yanılmayacak, görüş ayrılıkları kalkacak, herkes gerçek bilgi sahibi olacaktı."

Mevlana bu örnekle düşünürlerin yalnızca kendi dar görüşlerine itibar etmelerini tenkit eder. Herkesin kendine has bir görüşü olduğu ve tek olan gerçeğe farklı yönlerden baktığı için, gerçeği bir bütün halinde göremeyip, yanılmaya mahkum olduklarını belirtir.

Esasen Mevlana'ya göre bilgi gaye değil, ancak kişinin dünyada kendisine ve başkalarına faydalı olabilmesi için bir araçtır. Dolayısıyla yalnızca gözlem ve bireysel tespitlere dayanan bilgi ve bu bilgiyi temel edinen felsefe, aşktan yoksun olduğu için yaratılış sırrından habersizdir.

Mevleviliğe göre tasavvufi eğitimin amacı insanın kendine gelmesini, kendini bulmasını sağlamaktır. Gerçeğe ulaşmak için insanın doğasına karşıt yöntemlere başvurulmamalıdır.

Mevlana'ya göre, zikir ve çile gerçeğe ulaşmanın temel yöntemi değildir. Zikir ancak düşünceyi harekete geçirdiği ölçüde yararlıdır. Gerçeğe ulaşmanın asıl yolu aşk ve cezbedir.

MEVLANA FELSEFESİNDE AŞKA BAKIŞ VE TANRISAL AŞK

Tarih içinde, özellikle Anadolu'nun düşün dünyasında aşk, bir yerde Allah'a duyulan aşk, duygularının en güzel örnekliklerini sergiler. Burada aşk'ın en ideal boyutu olarak görülen bu "*Tanrisal Aşk*", bir taraftan Dinsel sunumlarla, gerçekçi inançlarla bir taraftan tasavvufun ruhsal öğretileri ile, bir taraftan da insanın içsel zenginliğinin dışa yansımaları ile yerini pekiştirmekten de geri kalmamaktadır.

Mevlana aşka bakış açısını şu sözlerle dile getirir ve der ki:

*"Şeytan bile aşık olsa topu çeler;
Bir Cebrail kesilir, şeytanlığı ölür.
Aşk, kimseye niyazi ve ihtiyacı olmayan Allah'ın vasıflarındandır.
Ondan başkasına aşık olmak, geçici bir hevestir.
Çünkü dünyasal aşk, altınlarla bezenmiş bir güzelliştir."*

Mevlana, sahip olduğu aşk potansiyeli, yüklenip geldiği Kutsal görevi gereği bir köşeye çekilip kapanacak, kaderine razı olacak, kendi "Aşk"ı ile yetinecek, kendine yapay cennetler sağlamaya çalışacak bir insan değildir. Mevlana'ya göre ne kesin bir iyilik olmadığı gibi, kesin bir kötülük de yoktur. Her iki görüş de kişiye göre değişir ve değerlendirmeye tutulur. Her şey insandan insana faydalı ya da zararlı, iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin olarak görülür ve değerlendirilir.

Şöyle der: "*Aşka düşmeyen kişi kanatsız kuşa benzer."*

Böyle bir aşk, insanı insan kılan, bireyi her türlü hırstan, hınçtan, kibirden, katılıktan, hoşgörüsüzlükten uzak tutabilecek tek ilaçtır. Egosal dürtülerin yenilgi noktası, bireyin gerçeği ile buluşmasıdır.

Mevlana en güzel anlatımı ile bir "*Aşk Piri*"dir. Zaten o hep aşk'la bilindir, aşk'la tanınır. Yoksa yalnız akıl ile, yalnız mantık ile değil. Bir yerde aşk'la yanmış, aşk'ta yok olmuştur. Aşk konusunda aklın, düşüncenin ve hatta mantığın çok ötesine geçmiştir. Bu konuda en veciz sözü de şu olmuştur: "*Hamdım, piştim, yandım!...*"

Hatta bundan daha ileri giderek Mesnevisinde şöyle demiştir:

*"Ben yandım, kav isteyen var mı?
Benden alsın da çerçöp nevinden şeylere ateş versin!..."*

Her türlü olgunluğa erişti aşk'ta gören Mevlana'nın neredeyse tüm eserleri aşk'a dairdir. Zira aşk hayatın, varoluşun aslıdır, özüdür. Kainatın yaratılış sebebi dahi aşk'tır.

Mevlana'ya göre, yalnız akıl ile insan Allah'a ulaşamaz; yarı yolda kalır. Bu görüşünü şöyle anlatır:

*"İnsan ile Allah arası bir deniz mesafesi ise;
Akıl bu denizde bir yüzücü, aşk ise bir gemidir.
Yüzmek güzeldir ama uzun bir yolculuk için yeterli değildir.
İnsan yüzerken yorulabilir, boğulabilir.
Ama gemiye binen hedefine ulaşır."*

“Ne kadar bilersen bil söylediklerin karşındakinin anlayabildiği kadardır.” Mevlana

MEVLANA FELSEFESİNDE İNSANIN AYRICALIKLI KONUMU VE TOPLUM

Yapay olarak oluşmuş, bu yapaylıklarla sarmalanmış kişiliksiz bireylerin tek bir amacı vardır, o da; önlerindeki pastadan kendilerine ve yakın çevrelerine daha fazla pay kapmak için toplumu tam bir uydu haline getirmek.

Bunlar yetmezmiş gibi tüm istekleri, her şeyi, her olayı ve her yaptıklarını onların gözü ile görmemiz, anlar gibi düşünmemiz ve onların bu yaptıklarını alkışlamamız olmaktadır.

İnsanlar adeta “*Bildiklerinin esiri, bilmediklerinin efendisi*” durumuna düşmektedir. Bu durum ise, insanın bildiklerini yorumlamaktan, yargılamaktan ve kendisini yaşamın ürküntülükleri içine atmaktan başka bir şey üretmez. İşte o zaman, insan ömrünü böyle bir ikilem içinde geçirir. Şöyle ki; hep “*Bildiğini mi söyleyecek, yoksa söylediğini mi bilecek?*”

Mevlana’ya göre insanların içlerinde kendilerinin dahi farkında olmadıkları öyle bir güç, öyle bir potansiyel, öyle bir enerji vardır ki, o puslarla kaplı ortamın perdesinin bir an evvel açılması gerekmektedir. Der ki:

“*İnsanların taş yüreklerinde öylesine bir ateş vardır ki perdeyi kökünden yakar. Perde yandı mı, insan Hızır hikayelerini de tamamen anlar.*”

Biz insanların en büyük sıkıntılarından biri de, karşımızdakini kendi istediğimiz şekilde görmeye ve değerlendirmeye çalışmamamızdır.

Doğaldır ki, bu dünya üzerinde yaşayan herkes yaşamları süresince hep birbirlerini etkilerler.

Her olayda, her olanda hepimizin izini görmek mümkündür. Eğer dünyanın herhangi bir köşesinde bir çocuk ölüyorsa, o çocuğun ölümünden hepimiz ayrı ayrı pay sahibi ve sorumluyuz demektir. Eğer dünyanın bir köşesinde bir insan açlıktan ölüyorsa, kötü hayat şartlarından yok oluyorsa, sorumluları da yine hep bizleriz. Bir yerde ölen de, öldüren de, yok olan da, yok edilen de hep biziz. Çünkü her olayın sayısız nedeni ve o olayları oluşturan sayısız etki alanları vardır. Bunların hiçbirini “Kader” deyip, savuşturamayız. Bu dünyada, herkes, her şeyden kısmen de olsa sorumludur.

Unutmamak gerekir ki; her insanın varlığı, yaratılışının ve yaşantısının bir müşterek eseridir.

Ancak; “*İyilik aradı mı, insanda kötülük kalmaz.*” diyerek, tüm insanları, tüm insanlığı iyilik, güzellik, doğruluk yolunda yürümeye ve böylece sahip olduğu olumsuzluklarını törpülemeye davet eder.

Mevlana’ya göre insan, ne olduğunu bilmek için, öncelikle nereden geldiğini anlamak zorundadır. Yine Mevlana’ya göre böyle bir anlayış Allah’ın bir parçası, “O”nun bir yansıması olduğunun bilincinde olan insanın nasibidir.

“*And olsun ki biz insanoğlunu üstün kıldık...*” ayetiyle Yüce Allah; insanın diğer bütün varlıklardan üstünlüğünü, şan ve şerefini ilan etmiştir. Mevlana; tüm eserlerinde insanı, bu üstünlüğünü vurgulayarak ele alır. Düşüncesini şöyle özetler: “*Alemden maksat insandır*”

Diğer bir eserinde ise şunları demektedir:

“*İnsanın bir soluğu, bir cana değer;
Ondan düşen bir kıl, bir madene değer.*”

Mevlana yaratılanları üçe ayırır ve şöyle sıralar:

1. Birincisi meleklerdir. Bunlar yalnızca akıldır. İbadet ve kulluk onların yaratılışında mevcuttur.

2. İkinci bölüm hayvanlardır. Bunlar da yalnız şehvet vardır, kendilerini kötülüklerden alıkoyan akılları yoktur.

3. Üçüncü grup ise insanlardır.

İnsan akıl ve şehvetin karışımından oluşur. İbadet ve kulluk sorumluluğunu taşır. İnsanın yarısı melek, yarısı hayvan, ya da yarısı balık, yarısı yılandır. Her iki unsur insanı kendi tarafına çekmeğe uğraşır. Balık yönü onu suya, yılan tarafı toprağa sürükler.

Diğer taraftan akıl veya şehvet, hangi unsur galip gelirse, insan o gruba dahil olur. Bu sebeptendir ki, Peygamberler bilgi ve akıl sayesinde meleklerden üstün varlıklar olmuştur.

Yine Mevlana'ya göre, insan kendisine bağışlanan bu üstünlüğe ulaşmak için dört vasıftan kurtulmalıdır. İnsanın yaşamında devamlı birer ayak bağı olan bu dört huy, dört kuşa aittir.

Şöyle der:

*“Tavus kuşu gibi azametli,
Kaz gibi hırslı,
Horoz gibi şehvete düşkün olmak ve
Karga gibi olmayacak ümitlere düşüp, Uzun ömre tamah etmek..”*

Mevlana'nın deyişiyle **“Aklın Çarmıhı”** olan bu huylar insanın yükselmesine ve yücelmesine manidir.

Mevlana'ya göre ise, insanın değeri dış kalıbına verdiği değer değil, özünden kaynaklanan ve içinde Allah'ın nurunun yansıdığı özüdür. İçindeki bu cevherin farkında olmayanlar, boşa çaba sarf ederler. Bu konuda şöyle demektedir:

*“Kese ve dağarcığın değeri altına bağlıdır.
İçinde altın olmasa beş para etmezler.”*

İnsanların pek çoğu da, hiçbir şeyin farkında olmadan ya da böylesi daha kolay diye adeta rüzgarın estiği yöne doğru kendini bırakmış pupa yelken gitmekle meşgul. Mevlana ise bu düşünce tarzına da karşıdır ve aşağıdaki sözleri söyler:

*“Hiçbir testici su konmasın diye, testi yapmaz.
Alemi boşa mı yaratıldı sanırsın.”*

“Gönlünün aydınlığı ve cilası nispetinde sırları görürsün.”

“İnsan görüntüde dünyanın parçasıdır. Fakat sen sıfat bakımından insanı, cihanın aslı olarak bil.”

MEVLANA FELSEFESİNDE ALLAH'A VE İNANCA BAKIŞ AÇISI

“Hangi renk camdan bakarsan güneşi o renkte görürsün. Camı kır ki nur görünsün.”Mevlana

Allah, her kuluna tüm yaşamı boyunca, “Şah Damarından Daha Yakın” bir konumda ve devamlı bir şekilde yardım elini uzatmaktan da asla geri kalmaz.

Eğer biz insanlar, bir şey yapma iddiasında, bir tavır takınma durumunda isek, bir karar verme noktasına geldiysek, bunları bir “Allah Korkusu” ile yapmak değil, bir “Allah Sevgisi”ni rehber edinerek yapmak en doğru seçim olacaktır.

Aslında dinler arasında ana teması itibarı ile pek fazla bir fark yoktur. Her bir din, Allah'ın aynı esastaki emirlerini, yasaklarını, isteklerini, yönlendirmelerini, bilgilendirmelerini, ödüllendirmelerini, cezalandırmalarını, müjdelerini, vaat ve düzenlemelerini kapsayan küçük farklılıklarla insanları günün şartları ve imkanları içinde doğru yola yönlendirmeye çalışan bir bütündür.

Allah her canlıya yaşamını düzenli bir şekilde sürdürebilmesi için gereken her şeyi vermiştir. Örneğin: *“Kuşa kanat, kediye pençe, ata güçlü bacaklar, insana akıl, vicdan ve algılama gücü.”*

Nedense hepimizde ayrı ayrı bir Allah kavramı oluşmuştur. Çevremizdeki iyi niyetli, fakat eksik ve yanlış düşüncelere sahip insanların kafamıza yerleştirmeğe çalıştıkları Allah olgusu, öfkesi, gazabı bol bir modeldir.

Doğaldır ki, bu katı ve bağnaz yetiştirme tarzının dışında kalan, içi gerçekten büyük bir “Allah Sevgisi” ile dolu (dikkat edin Allah Korkusu ile değil), Allah'ın cezacı değil rahman ve ödüllendirici olduğunu, “O”nu anlamanın, “O”nu duyumsamanın yaşama renk ve huzur vereceği düşüncesi ile yetiştirilen nadir kişileri de göz ardı etmemek gerekir.

Mevlana'ya göre her insan içinde coşan “Allah Aşkı”nın rehberliğinde “Yaradan”ı da, “Yaratılan”ı da bulma şansına sahiptir.

İnsan olmanın bilincinde olmak, sorumluluğunu bilmek ve bu sorumluluk içinde yaşamak, varoluş sebebimizin borcunu ödemek gibi bir şeydir.

İman, göremediklerimize inanmaktır. Bunun ödülü olarak da, inandıklarımızı görmektir. Fakat Mevlana'nın imanı, bundan da yücedir. Bu inanışta tam manası ile bir gerçekçilik ve yol göstericilik yatmaktadır.

Mevlana'ya göre gerçek iman sahibi kişi karşısındaki başka din mensuplarına dahi gıpta ile bakar.

Biz insanlar gerçekten garip yaratıklarız. Herkesin düşüncelerini, yorumlarını bize söylemelerinde bir sakınca görmez ve hatta bunun gerekliliğine inanırız da, aynı zamanda bu düşüncelerinin, yorumlarının bizim düşüncelerimiz ve yorumlarımızla uyumlu olmaları konusunda da ısrarlı oluruz.

Mevlana'ya göre inanç, kendi başına bir bilgilenme ya da bir algılama olayı değildir. Yahut da şuna, buna iman etmek de değildir.

İnanç henüz kanıtlanmamış olan bir şeyin doğruluğuna inanma halidir. Yani bir olasılığın, bir olabilirliğin kabullenilmesi olayıdır. Kısacası İnanç kesin olmayanın kesinliğidir. İnanç gelecek hakkında kehanette bulunmak da değildir. Tam aksine, geleceğe köprü kuran "Bugün" ile ilgili olarak, her türlü aksi düşünceye rağmen "Bugün"ün varoluşunu kabullenmektir.

İnanç bir yerde "Gördüklerimize inanmak ve bunun mükafatı olarak inandığımızı görmektir." Bunu, tüm insanlara en iyi anlatan Mevlana olmuştur.

İnanç, insanın doğumu ile birlikte aynında getirdiği bir şey değildir. İnanç, mantıkla, mantık ise akılla gelişir.

MEVLANA FELSEFESİNDE AKIL VE ZEKANIN SINIRLARI

Şunu peşinen kabul etmek durumundayız ki, toplumun peşin bir yargıyla ortaya attığı bir yığın fikirler, dogmalar toplumsal ahlakın oluşmasında ve yaşam tarzlarının belirlenmesinde çok büyük rol oynarlar.

Bakın Mevlana hep eskilere, törelere, geleneklere bağlı bir yetişme tarzının ardındaki akıl için neler demektedir?

*"Aklın deveciye benzer, sense devesin;
Seni emrine bağlar; ister-istemez,
Dilediği yere çeker, götürür."*

Mevlana der ki:

*"Cahilin sonradan göreceği şeyi
Akıllı kişiler önceden görür."*

Yaşamımız süresince şunu asla unutmamamız gerekir ki; Akıl ve zeka bir takım kör inançların ya da kalıplaşmış geleneklerin değil, yaşanan deneyimlerin değerlendirmecisidir.

Hiçbir şey, hiçbir önyargı, hiçbir dogma aklın yerine geçemez.

Akıl ve zeka, yaradılışımızın, varoluşumuzun, kendimizi arayış ve buluşumuzun anahtarıdır. Akıl beş duyunun herhangi biri ile değil yalnız algılama ve gönül gözü ile sezinlenebilir. Ancak dikkatli bir gözlem, aklımızın ve hatta zekamızın; hali hazır durumu ile bir alışkanlıklar ve tutkular birikimi olduğunu göstermektedir. Ama alışkanlıklar değiştirilebilir, tutkuların putları kırılabilir. Yani, kısacası; aklımız istediğimiz şekilde düşünce üretebileceğimiz en önemli varoluş aracımızdır.

Mevlana'ya göre, akıl genel olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincisi "*Bireysel Akıl*", diğeri de "*Yaratıcı Gücün Aklı*"dır.

"*Bireysel akıl*"da insan düşüncesi ile güncel ve bireysel sonuçlar üretmekle meşguldür.

"*Yaratıcı gücün Aklı*" ise yaratıcı kudretin algılanmasına ve onda yansımaları bulmasına yaramaktadır. Bu akıl aynı zamanda her şeyi ortaya koyan, bulan ve meydana getirendir.

Mevlana'ya göre, mademki akıl ve zeka, ölçüsü herkese göre değişen oransal bir kavramdır ve birden çok akıl bir araya gelince üstünlük kazanır. İşte Mevlana'nın akli ikinci derece açıklayan deyişleri:

“Akıl, başka bir akılla kuvvet bulur.”
“İnsanın akli, kolu kanadı gibidir.
Akli olmayan başka bir akli rehber edinmelidir.”

MEVLANA FELSEFESİNDE“İNSAN YAŞAMINDA BİLGİNİN YERİ VE KONUMU”

“Kitaptan maksat içindeki bilgilerdir; ama dilerse sen onu yastık yapıp başının altına da koyabilirsin.”Mevlana

İster okumak, ister dinlemek ve isterse de öğrenmekle edinilen dışsal bilgiler, içtenlikli görüşler ve sezgilerle birleştirilememişse, kaynaştırılmamışsa, zenginleştirilememişse, güçlendirilmemişse insan tam manası ile “Ham Sofu” olur, çıkar.

İnsan okuyup, öğrenilen bu dışsal bilgiler yanında “Bilmediğini anlamağa, nefsini eğitmeye, gerektiğinde çile çekmeye tahammül” gösterip kendini bulma noktasına gelebilirse, işte o insan, o zaman, gerçeğe varışın, kendini bilmenin ya da en azından bu yolda olduğunun farkındalığını yaşamaya başlar.

“Pişmek, Olgunlaşmak” ya da kendine varış olarak adlandırılan bu çabayı, Mevlana’nın ön gördüğü ve kayda geçirdiği her satırında, her sözünde görmek olasıdır. Şöyle der:

“Soru da bilgiden doğar, cevap da;
Diken de toprakla sudan biter, gül de.
Sapıklık da bilgiden olur, doğru yolu buluş da;
Acı da rutubetten hasıl olur, tatlı da.”

Bilgi, insana her zaman sorumluluk yükler. Eğer herhangi bir konuda bir bilgiye sahipseniz, o konunun sorumluluğunu da taşımak durumunda kalırsınız. Kuşkusuz, o konuda bilgi arttıkça da, sorumluluğu da bir o kadar artacaktır.

Şunu asla unutmamamız gerekir ki; bilgisiz insan tehlikeli olabilir. Ancak, bilgisini kötüye kullanan insan her zaman bir facia yaratmaya yatkındır. Ancak şunu da hatırdan asla çıkarmamak gerekir ki; bir insan ne kadar bilgi sahibi olursa olsun, yaşam tarzı, insani ilişkileri, toplumdaki yeri sahip olduğu bilgisine yaraşır bir biçimde değilse, tavır ve hareketlerini buna göre ayarlamazsa, sıradan cahil bireyden hiçbir farkı kalmaz.

Bilgisizlik, anlayışsızlık, kabullenicilik karanlıktır, ışıktan yoksunluktur. Onlarla savaşmak, ancak onlara ışık tutmakla mümkün olur. Bu ışık da, sahip olduğumuz bilgi potansiyeli paralelinde olumlu yolda düşünce üretmek, yorumlamak, tartışmak ve ardından eylem koymaktır. Bunun altında da mutlaka aydınlık bir kararlılık bulunmalıdır. Bu çaba insanı huzurlu, yarınlarına güvenli, doyumlu ve başarılı kılar.

Mevlana’ya göre **bilgi**, faydalı bilgi oldukça değerlidir. Çünkü faydasız bilgi olsa olsa sahibine bir yük olmaktan ileri gidemez. Bu konuda anlattığı bir öykü gerçekten insanı çok düşündürmektedir. Şöyle der:

“Bedevi’nin biri eşeğine vurduğu hurcun bir gözüne kum, diğer gözüne buğday yüklemiştir.
Yolda bir filozofa rastlar. Filozof işi anlayınca “Nasılsın?” der ve “Neden buğdayı iki bölüme ayırıp gözlere koymadın? Hem eşeğin yükü hafiflerdi, hem de çabuk giderdi.”

Bedevi bu akla hayran olur ve şöyle der:

“Sen Padişah mısın? Vezir misin? Yoksa dükkanın, malın, mülkün mü var?”

Filozof cevap verir:

“İşte gördüğün gibi yarı çıplak bir adamım”

Bedevi biraz düşündükten sonra şöyle der:

“Çekil yanımdan. Bırak, ben yine hurcun bir gözüne buğday yükleyeyim, öbür gözüne kum!... Sana bir faydası olmayan aklın, bana hiç faydası olmaz.”

MEVLANA FELSEFESİNDE: “ÖLÜME BAKIŞ AÇISI: DÜĞÜN GECESİ (Şeb-i Arus)”

İnsanların en müşterek, en değişmeyen, en eski ve hatta en yeni duygusu, “Ölüm Korkusu”dur. İnsanoğlu, Dinleri, bilimleri, sanatı sanki “Ölüm Korkusu”nu yenmek için yaratmıştır.

Onun şiirlerinde, Mesnevisinde, sohbetlerinde bir coşkunluk içinde “Ölüm,” korkunçluğunu adeta kaybetmiştir. Çünkü Mevlana’ya göre “Ölüm,” bir son, bir ayrılık değil, bir kavuşmadır ve insan “öldüğü” zaman Tanrıdan bir parça, bir yansıma olmağa devam edecektir.

Şunu da unutmamak gerekir ki; “*Şuur altındaki ölüm korkusu, cenneti hak etme düşüncesi ile istismar edilirse “Softa”lık başlar.*”

Gerçek şudur ki; “**Önemli olan “İnsan” olarak doğmak değil, “İnsan” olarak ölmesini bilmektir.**”

Mevlana’nın ölümüne bakışında, ölümü sıradan bir geçiş süreci, bir kuşun kafesinden kurtulup azat olması gibi bir şey olarak görür. O halde:

“Hepimiz nasıl olsa öleceğiz, bari öleceğimize degecek bir hayat sürelim.”

Unutmamak gerekir ki; “Ölüm zenginini de, fakirini de, güçlüsünü de, güçsüzünü de, akıllısını da, aptalını da aynı kaderin sonsuzluğa doğru yol alan trenine bindirir.”

Mevlana der ki:

“Ölmedikçe can çekişme bitmez.

Merdivenler bitmeden dama çıkılmaz.”

O halde sormak durumundayım ki; “*Ölümden ders almak zordur. Çünkü bir defa gelir. Peki, ya yaşamdan...*”

Gerçekte ölüm, yaşam için ödünç alınan zamanın tükenmesidir. Aslında, yaşamı tümüyle dolu dolu yaşamak için insanı yönlendiren en büyük etken, ölümden peşinen onurlu bir şekilde haberdar olması ve onu kaçınılmaz bir geçiş noktası olarak görmesidir.

İşin özüne inildiğinde aslında hiçbir şeyin doğmadığını, hiçbir şeyin ölmediğini, hiçbir şeyin devamlılığının dahi olmadığını, her şeyin aslından ebediyen var olduğunu, bizim ölçütlerimize yansıyan görüntüleri ve bizim bakış açımız ile kendimizce bir değerlendirmelere tabi tutmakla, bireysel yansımaları ve yakınmaları ortaya koymaktan başka bir şey yapmadığımızı anlamak durumundayız.

Çünkü her türlü değerlendirme ve yorum insanın sahip olduğu bilincinden kaynaklanır.

İnsan hayatı; doğumla başlayan süreçte, önümüze bir hedef, bir varış noktası olarak konulan “Ölüm”e karşı bir direnme olayıdır. Dikkat edilecek olunursa, bu sebepten dolayıdır ki; hayat bir eylemden çok bir akışa geçiş olayıdır.

Ölen birey, ne gömüldüğü toprakta, ne de toplumda unutulmuyorsa, sürdürdüğü ömrün hesabını hem bu dünyada, hem de öbür dünyada kolaylıkla verebiliyor demektir.

Mevlana’nın onu ziyaretine gelenlere yaptığı bir sesleniş vardır ki, bir nevi yaşam mesajını içermektedir. İşte o seslenişlerden bir demet:

“Ölümlümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız? Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir.”

Ruhlar arasında kadın-erkek ayırımı yok.

“Kadınlar yüksek mertebeye erme konusunda erkeklerden daha şanslı, zira fiziksel olarak daha zayıf olduklarından Yaratan’a sığınma yönünde daha çok zikir edebiliyorlar.”

“Ruhlar düşünce hızı ile hareket edebildiklerinden, kainatta her an her yerde olabiliyorlar.”

Tasavvuf düşüncesinde ise, **ölüm iki türdür:** İradî ölüm ve zorunlu ölüm. Zorunlu ölüm; insanın bedensel ölümü, yani ruhun bedenden ayrılmasıdır, iradî ölüm ise; “*Ölmeden önce ölünüz*” prensibiyle Allah’a erişmek, dünya hazlarından uzaklaşarak benliği öldürüp Allah’ın varlığında yok olmaktır.

Mevlana; doğal ölümü de bu hayattan ayrılıp, ölümü olmayan ebedi bir hayata ulaşma olarak niteler. O’na göre insan genel anlamda iki unsurdan oluşmuştur. Ruh ve beden. Ruh bağımsızdır. Zamana ve mekana bağlı değildir. Bu itibarla ölümsüzdür.

Ruh bu ayrıcalığını Allah’tan almıştır. Bu sebeple ölüm ile beden yok olması, Allah ile insan arasındaki perdenin kalkmasıdır. Nitekim bir fizik kanunu olarak hiç bir varlık yoktan var olmaz, var ise yok olmaz; ancak bir halden diğer bir hale geçer. Dolayısı ile ölüncü beden kafesinden çıkan ruh, aslına döner. Mevlana’nın bu konuda düşüncelerinin eserlerindeki yansımaları şöyledir:

**“Ölürsem ben, öldü demeyin.
Çünkü ölüydüm, dirildim;
Dost aldı, götürdü beni.”**

Bu düşünceleri sebebiyle Mevlana, kendisinin bu alemde bu dünyadan ayrıldığı geceye de “Şeb-i Arus” (dügün gecesi) denilmiştir.

MEVLANA FELSEFESİNDE “İNSAN YAŞAMINDA KUŞKU, KORKU ve ÜMİT”

Biz insanlar, bir başkasının kusurlarını aramakta, bulmakta çok ustayızdır. Ancak gerçek insan, bir başkasının kusurunu bulurken, terazinin diğer kefesine de kendi kusurlarını koyup tartabilen insandır. Çünkü, insanın kendi kusurunu bilmesi ve onu en azından gözlemlemekten kaçınmaması her zaman için bir bireysel cesaret işidir.

Mevlana diyor ki: *“Korkmayın sözü, korkanlara sunulan hazır yemektir; ve bu yemek, tam onlara layıktır.”*

Her insan hayatı süresince, kuşku/korku/umut düşüncesinin etkinliği oranında sorumludur. Herkes kendi düşüncesinin yorumlarında atılımlarını yapar. Yaptığı iyi, ya da kötü işler, düşüncesinin birer yansıması olarak, yerine göre cennetini de, cehennemini de oluşturur.

Ümut, çoğu zaman daha büyük bir canlılık, daha büyük bir duyarlılık ve daha büyük düşüncelerle varılan değişim arzusudur. Umut, ne dilek ve ne de istektir. Umut, gelecek demektir. Dün ve bugün ile ilintili değildir.

Şöyle der:

“Ümit ve korku; herkes, bu perdenin ardında beslenip yetişsin diye perde ardına girmiştir.”

Aslında, unutmamak gerekir ki; *“İnsan anıları ile geçmişi, umutları ile geleceği kucaklar.”*

Umut, çoğu zaman inanç içinde yatar.

İnsanın yaşamında düşünce her zaman eylemden önce gelir. Yani insanın bir eylem içine girebilmesi için, önce o eylemi yaptıran düşüncenin olgunluğuna erişmesi gerekir.

İnsanlar düşünceleri ile hayatlarını şekillendirirler. Eğer düşünceleri ile ürettikleri; hep kırgınlık, kin, nefret, hınç, intikam, kavga, kırgınlık, hoşgörüsüzlük ve korku ise yaşamının şekillenmesinde bu etkenler hep ön planda olacaktır.

Dikkat edilirse; tüm dertler, hüznler, ıstıraplar, olumsuzluklar, kırgınlıklar, kuşkular, korkular ve hatta umutlar, hep insan düşüncesinin sonuçlarıdır.

“Eksikler, hatalar, yanlışlar hep düzeltilmek içindir. Ancak, başkaları tarafından değil, kendimiz tarafından düzeltilmelidir.”

Çok iyi bilmek durumundayız ki; *“Arzu, maddeye değer veren, ruhun ona duyduğu bağımlılıktır.”*

Unutmamak gerekir ki, yaşamda hiçbir şey önündeki engelleri yıkmadan elde edilemez.

Oysa arzuları da, korkuları da kendi hallerine bırakmak; geldikleri gibi gidebileceklerini bilmek, bireyin dikkatini kendi varoluşunun nedenine odaklamak, olumsuzlukları, ıstırapları ve arzuları aşmada en büyük ve etkili tavidir.

Unutmayalım ki; ıstırapları ve korkuları yaşamaya başlamadan önce biz vardık. ıstıraplar ve korkular geçtikten sonra da biz yine olacağız.

O halde, gelip geçici olan bizler değil, o anı her nerede ise bize her gün karartan düşüncenin ürettiği ıstırap ve korkulardan başka bir şey değildir. İyisi mi, siz yine de çektiğimiz ıstırapların ve korkuların tutsaklığına değil, sonuçta kalacak olan temel özgürlüğünüze sarılın.

Mevlana der ki:

“Kötülük yaptın mı kork, çünkü o bir tohumdur. Allah yeşertir karşına çıkartır”

MEVLANA FELSEFESİNDE DİN, DUA VE İBADET ÜÇGENİ

Bütün dünyaya, ne Din farkı ne de mezhep farkı gözetmeksizin hitap eden Mevlana, tüm insanlardan da bu görüşü, bu duyusu, bu cesareti ister. Şöyle diyor:

*“Bir dinin diğerine üstünlüğü yok.
Tüm insanlar dünyaya eşit olarak geliyorlar.
Buna Budizm, hinduizm, Taoizm gibi felsefeler ve hatta
Tanrıya inanmayanlar da dahil.”*

Mevlana’ya göre, Dinler, insanlık tarihini yönlendiren en büyük inanç sunumudur. Dinlerin en büyük özelliğinden ve en güçlü tarafından birisi de, yaşamın her anında ahlak anlayışında, örf ve adetlerde yaşamaya devam etmesidir. Böylelikle o toplumun yaşam çerçevesini çizer.

İnsan, yapısı gereği hep istek ve beklenti içindedir. Durmadan, yorulmadan, bıkmadan hep ister ve bekler. Aslında her istek kendi başına bir duadır ve öyle, ya da böyle karşılığını bulacaktır.

Dua, her insanın o gün içinde bulunduğu ruhsal yapısına göre şekil gösterir. Bu sebeptendir ki yapılan her duanın karşılığı, hemen görülecek ya da olacak diye bir olay da yoktur.

Şöyle diyor: *“Dua; içinden geldiği şekilde, anlayarak, hissedilerek ediliyor. Anlamını bilmeden, ezbere, konsantre olmadan edilen duanın hiçbir faydası yok.”*

Hiçbir insan yaptığı duası ile kendini yüceltme gücünde değildir. Yeter ki, yeri ve zamanı gelmiş bir şeyin talebinde bulunduğu bir duayı yapmış olsun.

Dua, bir yerde de Tanrı yasalarına ve İlahi iradeye gönüllüce, riyasız bir şekilde uymak anlamını da taşır.

Mevlana’ya göre, gerçek duada yalvarma değil, şükretmek ve hak ettiğimize inandığımızı istemek vardır.

Toplumun açık yerlerinde, ulu orta ve herkes görsün diye yapılan dualar değil, insanın içsel mabedinde yaptığı dualar en geçerli olan dua şeklidir..

Bakın bu konuda Mevlana neler diyor?

*“Ahiret; ne el bağlayanın, ne diz bükenindir,
ahiret gönülden Allah’ın diyenindir,
El bağlamak, diz bükmek bedenın selameti,
Gönlünü Allah’ına açmak canının selametidir.”*

İbadet ancak insanın içinden ve gönlünden geldiği gibi yapılırsa en makbul ve geçerli halini alır. Yoksa ibadet, insanların aslını idrak etmeden yaptığı bir gösteri hareketi değildir.

İbadet tek başına namaz, niyaz, oruç da değildir. İbadet bir yerde uçan kuş, koklanan çiçek, okşadığın çocuk, dindirdiğin gözyaşı, doyurduğın bir mide, giydirdiğin bir çıplak beden, verdiği huzur, aldığı coşkidur da.

MEVLANA FELSEFESİNDE; ‘İYİLİK NEDİR? NASIL OLMALIDIR?’

Hep kendi yaptığımızın iyiliğine, kendi yapmadığımızın da kötülüğüne peşinen koşullanan bir akışa programlanmışızdır. Bu sebeple dünyayı melek görüntüsündeki şeytanlarla dolu olarak görürüz.

Olumlu düşünmek, iyiyi kötüyü üstün tutmak, sevgiye yaşamımızı yönettirmek ve bilgi dolu olmak, gerçek bir ibadettir.

Mevlana’ya göre iyiliğinizi kendinize ilave bir etiket, bir reklam, bir üstünlük, bir gösteri şeklinde yaparsanız, ancak kendi egonuzu tatmin noktasından ileri gidemezsiniz.

Diyorum ki; bir iyilik yapacaksanız, tüm doğallığınız içinde yapınız. İsrarla bir bedel tahsili peşinde olacaksanız, yaşamınızda bundan evvel size yapılan bir iyiliğin bedeli, karşılığı olarak yapınız.

Mevlana’ya göre, insan doğası gereği, diğer bir insanın adeta yiyicisidir. Dolayısıyla gerçek iyilikle, maskelenmiş gösteriş iyiliklerini çok iyi ayırmak gerekir. Çünkü, insanın insandan yana güven eksikliği hep var olmuştur. Şöyle der:

*“İnsanların çoğu; insan yiyicidir.
Selam verseler de pek emin olma.”*

Yardım etmek, iyilikte bulunmak, verirken karşımızdakini ezmek, aşağılamak, küçük düşürmek, ya da onu karşımızdaki için umursamaz bir alışkanlık haline getirmek değildir.

Mevlana'ya göre iyiliğin karşıtı olan kötülük insanın “daha”ların peşinde koşmasından, tamahtan, hırstan kaynaklanmaktadır. Halbuki gerçeğin yeterlilikte yattığı bilinecek olursa, iyilik de bir yaşam şekli olarak insanda yansımaları bulacaktır. Şöyle der:

*“Kötülük insana tamahtan gelir.
Kanaatten kimse ölmedi,
Hırsla da kimse padişah olmadı.”*

İyilik yapma, yardım, yardımlaşma ve paylaşma, insanları birbirlerine yaklaştıran, birbirlerini anlamaya, sevmeye yönlendiren Kutsal bir duygudur. Ta ki içinde erimemek ve bu iyiliği bir gösteriş haline getirmemek kaydı ile ve hiçbir zaman kendimizi ve karşımızdakini küçültecek bir duygu içine sürüklenmemek koşulu ile.

Daima kendinden veren, gönüllüce vermesini bilen, verdiği karşılığını alma hesapları içinde olmayan insan, aslında verirken gerçek manada alan insandır. İşte gerçek iyilik yapma duygusu, bu görüş ve düşüncenin yaşama geçirilmesinden doğar.

MEVLANA FELSEFESİNDE “KENDİNİ BİLME VE BENCİLLİĞİMİZ”

Asla unutmamamız gerekir ki; geçmişin oluşturduğu korkular, düşüncenin gücü ile gelecek hakkındaki ümitsizlikleri körükler.

Aslında; insanın kendini bilmesi, tüm düşünsel ıstıraplarının sona ermesidir. Kendimizi bilmek, kendimizi bulmak, kendimizi kendimize kanıtlamak ya da en azından araştırmak, artık bu an ve bu anı izleyecek düşünce akışında şekillenecektir. Ama unutmamalym ki, insanın kendini bilme savaşı ile başlayan süreç ne yazık ki, hep kendini kanıtlama ısrarı ile sürer.

Mevlana'ya göre insanın kendini arıtması, kendini bulması, kendini bilmesi, zorlu bir süreçten geçmek zorunluluğu kaçınılmazdır. Bu süreç ise insanın kendini özüne dönmesinin ardından kendini gösterebilecektir.

Mevlana, bu konuya bir başka açıdan bakmaktadır. Mevlana'ya göre insanın kendini bilmesi, kendini bulması için ön şart, insanın bir ömür boyu takındığı maskelerden dolayı aynasında görüntü veremez hale gelişidir.

Her arzunun kökeninde mutlaka düşünceye dayalı bir ıstırap vardır. Bu ıstırap ise düşüncemizdeki kendimizle ilgili yetersizliğimiz, bilgisizliğimiz, doyumsuzluğumuz ve geçmişe olan özlemlerimiz ve bağımlılığımızdır.

Mevlana'ya göre insanın kendini bilmesi, araması ve bulması yolunda tek seçenek içe dönük bir yönelme içinde olması ile mümkün olacaktır. Aksi halde tüm arayışlar sonuçsuz kalacaktır.

Şöyle der:

*“Çeşmeyi gönünde ara.
Bir şeyi bulunmadığı yerde aramak, aramamaktır.”*

Aslında kendini bilmiş, anlamış ve keşfetmiş bir toplum içinde yer alan insanlar için ne çatışma, ne de savaş bir yaşam biçimi şeklinde değerlendirilemez. Eğer bu gerçeği toplum olarak kavramış olsaydık ne insanlar ölecek ve ne de acı, ıstırap, yoksulluk, çaresizlik, açlık, sefalet böyle kol gezmeyecekti.

Bu, bir insan olmanın, bir düşünce akışına sahip olmanın, hiçbir zaman değiştirilemeyen sonucudur. Bireyin “*Ne Olduğunu Bilme ve Bulma Sürecidir.*”

Gerek düşünce, gerekse beden doğası gereği sınırlıdır. Bu sınırlılık hep korkuların oluşmasına neden olur ve kendini bilme aşamasında engeller çıkarır.

Mevlana, kendini bilme ve bulma yolunda insan egosunun en büyük engelleyici olduğunu, ego ile savaşmanın neredeyse bir aslanla savaşmaktan daha da zor olduğunu belirtir. Şöyle der:

“Bizim nefsimiz de cehennemın bir parçasıdır. Onun için cüzler, daima külün tabiatındadır. Şunu bil ki; safları bozup dağıtan aslanla savaşmak kolaydır; Asıl aslan ise, nefsinin mağlup edendir.”

Şunu hatırla tutmak durumundayız ki; bencil İnsan, meyve vermeyen ağaca benzer. Kimseye hayrı dokunmaz. Yalnız kendi çıkarına dönük bir yaşamı vardır.

Mevlana der ki:

“Deniz; ölüyü üstünde taşır, diriyi boğmak ister.

*Nefis sıfatlarını öldür ki
Gerçeğin sırların denizi seni üstünde taşısin.”*

Egomuz tümüyle düşüncemizin eseridir. Hep sürekli bir direniş ve kendini ön planda tutma çabası içindedir. Çünkü düşünce, kendi akış zinciri içinde ona ölümü belletmiştir.

“Biz istesek de istemesek de dünya bizim düşüncelerimizin değil, güneşin etrafında dönmesini sürdürecektir.”

Mevlana egosuna karşı başarılı bir mücadele veren insanın ulaşabileceği mertebeyi tüm kainatın kendi emrine girmesi ile eş değer görmektedir.

MEVLANA FELSEFESİNDE;“DÜNYA VE GERÇEKLER”

Mevlana'nın eserlerinde dünya; insanı maddi bağlarla sınırlı bağlayan, yaratılışındaki gerçek sebebi idrak etmesini engelleyen bir kavramdır. Hem dünya, hem de dünyada bulunan her şey geçicidir. Yalnızca birer görüntüdür. Bunlar insanı maddi hayata esir eden unsurlardır.

“İlk alem, imtihan alemi; İkinci alem de insanların yaptıklarının karşılığını görme alemidir.”

Mevlana bu ifadesiyle dünyayı imtihan yerine, ahreti de bu imtihanın sonucunun ödül, ya da ceza olarak alacağımız yere benzetir. Dünyanın geçiciliğine rağmen, dünyada yapılan her işin karşılığı kalıcıdır.

Dünya, yalnız çevremizde gördüğümüz, işittiğimiz, dokunduğumuz, kokladığımız, tattığımız şeylerin toplamı değildir.

Dünya tüm bu şeylere bizlerin düşüncelerimizle yaptığımız katkıların, ürettiğimiz fikirlerin, duyduğumuz heyecanların, yaptığımız yorumların, aldığımız duyuların, duyumsadığımız duyguların ve tüm “İlhamların” bir toplamıdır.

Mevlana diyor ki: *“İnsanın kısa bir süre için misafiri olduğu dünya, ruhunu bağlayan altın bir zincir, cennet görünüşünde cehennemdir.”*

Hepimizin gözleri daha fazla madde, daha kalın bir cüzdan, daha etkin güç ile adeta körelmiş. Çevreyi de, dünyayı da, insan ilişkilerini de, toplum yaşamını da hep maddenin ve gücün sınırları içine hapsederek bakmayı yaşam felsefesi olarak benimsemişiz.

Mevlana'ya göre gerçeği arayan kişi bunu ancak kendisinde bulabilir ve kendisinde görebilir. İnsanın dışında bir gerçek yoktur.

Mevlana ise baştan başa gerçeğin ta kendisiydi. Onun Tanrıya olan doyumsuzluğu ve tanrıyla bütünleşmesi o kadar ileri gitmişti ki bunu bir şiirinde şöyle anlatır: *“Enel Hak,” “Ben Hakkım, kadehinden bir yudum içen sızdı. Ben şişelerle, küplerle içtim yine de sızmadım!...”*

Güneşsiz bir dünyayı nasıl düşünemiyorsak, insancıl duygulardan mahrum bir topluluğunu da düşünemeyiz.

Mevlana diyor ki:

“Geçmiş ve gelecek insana göredir.

Yoksa gerçekler alemi birdir.”

MEVLANA FELSEFESİNDE; “HÜMANİZM VE HOŞGÖRÜ”

Mevlana, yalnız Anadolu insanının değil, tüm dünyanın, tüm insanlığın en güçlü bir gözlemcisi, din baskısından, bencillikten, yobazlıktan, taassuptan uzak kişisi, “Hümanizm”in hiç yaygın olmadığı ve hatta hiç bilinmediği bir çağda yaşamış, büyük bir “Hümanist” ve dünya edebiyatının en büyük “Hümanist,” şairlerinden ve yazarlarından biridir.

Hümanizm; insanın düşünsel ve maddesel varlığının evrendeki yerini araştıran başlı başına bir kültür hareketidir. Hümanizm hareketinde, tüm dünyaca kabul edilen temel varlık insandır.

Hümanizm; insana değer veren, saygı gösteren, insanın özündeki iyilikleri ve güzellikleri geliştirmeyi amaçlayan, insana olumlu nitelikler kazandıracak refahı, bolluğu, rahatlığı ve yaşama dirliğini sağlama gereğini savunan tutum ve eğilimlerin tümüdür.

Mevlana felsefesinde hümanizm, insanı kendi nefisinden, bencilliğinden, egosal baskılarından ve tutsaklıklarından kurtaran ve gerçek anlamı ile ruhsal özgürlüğüne kavuşturan bir tapınmadır.

“Hümanizm, insanların huzuruna giden en gerçekçi yoldur.”

Mevlana Hümanizminin anlatımında hep birliktelik, devamlılık, bir insanın tüm insanlarla uyum, anlayış ve dayanışma içinde bulunmaları, sevgi ve hoşgörü duyguları ile donanmış olmaları vardır. Bunların özetinde tüm insanların büyük bir aynılık içinde, çoğulculuktan, “Bir”e varış gerçeği yatar.

İnsan olmak, insancıl duygularla donatılmış olmak, insan olmanın ayrıcalıklarını duyumsamak bir yerde hayatı pembe yaşamaktır.

Unutmayalım ki; *“Ağaçlar meyvelerini, tarlalar ürünlerini hep hayatlarını devam ettirmek için verirler. Peki ya biz insanlar ne yaparız?”*

Mevlana’ya göre hoşgörü bir insancıl uygulama ve denetim mekanizmasıdır. Böyle bir anlayış ve hoşgörü anlayışı dışında kalan insanların durumu hiç de iç açıcı değildir.

Çoğu insan bir takım arzular, korkular, çekişmeler ve mücadelelerle dolu anlamsız, sevinçsiz, mutsuz, huzursuz, yalnız saplantıya dönüşmüş doğruları ve egosal saplantıları peşinde bir hayat sürdürmekte ve buna kendi kısıtlı anlayışıyla “Yaşamak” demektedir.

Halbuki; “Bir çoğumuz bu dünyada, hep başkalarının yazdığı yüzeysel bir masalın okuyucuları, dinleyicileri ve hatta kahramanlarıyız.”

MEVLANA FELSEFESİNDE; “HIRSLARIMIZ HINÇLARIMIZ VE HASEDİMİZ”

Bizim insan olarak görevimiz, kendimizi tüm insanlara, tüm insanlığa adanmak, onların varlığında, yaşamlarında kendi gönüllü yansımalarımızı görmek, sunmak ve bu yansımalarımızdan kendimize insancıl paylar bulmaktır.

Mevlana der ki:

*“Kalemin su, kağıdın rüzgar ise
Ne yazarsan yaz kıymeti yoktur.”*

MEVLANA FELSEFESİNDE “KADER VE DÜŞÜNEN İNSAN”

Mevlana devrinde bazı düşünürler, kulun seçme hakkı olmadığını, insanın her yaptığıının Allah’a ait olduğunu, dolayısıyla insanın yaptıklarından sorumlu tutulamayacağını öne sürerek, irade özgürlüğünü reddederlerdi. O günlerde bu düşünceye zorlama, böyle düşünenlere de zorlamacı denilmiştir.

Bunun zıddı olan seçme özgürlüğü düşüncesini kabul edenler de, insanın sınırsız bir irade özgürlüğüne sahip olduğunu savunmuşlar ve İlahi iradeyi inkar etme noktasına gelmişlerdi.

Mevlana’nın seçme özgürlüğü ve zorlama konusundaki düşüncelerine baktığımız zaman, onun bu iki görüşü de desteklemediğini orta yolu tutarak, hem insanın özgür bir iradeye sahip olduğunu, hem de İlahi takdirin varlığını kabul ettiğini görürüz.

Diğer yandan da Allah, insanlara irade, düşünce, ilim ve din vermiş, onlara doğru yolu göstermek için kitaplar ve peygamberler göndermiş, bütün insanların dünyada iken yaptıklarından sorumlu olacağını, buna göre ceza ya da ödül verileceğini bildirmiştir.

Bunlar insanın İlahi irade karşısında, kendisinin bireysel bir iradeye sahip, yaptıklarından sorumlu bir varlık olduğunu belirtir. Bireysel iradenin varlığına dair pek çok örnek mevcuttur.

Mevlana, kendi bireysel iradesini inkar edip, her yaptığını Allah’ın takdirine bağlayan, sorumluluktan kaçmak isteyenlere de karşıdır.

Şöyle der:

*“Sen hangi işe meylediyorsan,
Kendi kudretini orada görürsün.
Hangi işe gayretin, isteğin olmazsa;
Zorla onu Allah’a nispet edersin.”*

Sonuç olarak, Mevlana’nın bireysel iradeye dair düşüncelerini şu şekilde özetleyebiliriz:

- İnsan ilim sahibi, üstün bir varlıktır. Seçme hakkına ve kuvvetine sahip olarak yaratılmıştır. Kendi bireysel iradesi özgürdür.

- Ancak akıl ve ilim sahibi olan insan, kendi bireysel iradesini kullanarak çalışmalı, iyiye yönelmelidir.

- Tembellik ve miskinlik kadere yüklenemez.

- Fakat insan çalışmalı, önlemler almalı, bireysel iradesini kullandıktan sonra İlahi iradeye teslim olmalıdır.

Mevlana'ya göre, Allah, ilim, kudret ve irade sıfatlarının sahibi olarak bütün varlıklar üzerinde tasarruf hakkına kadirdir. Allah ne dilerse onu yapar?

Bu yüzden insan her hususta Yüce Allah'ın emir ve isteklerine tam bir güven hali içinde olmalıdır. İşte bu güvene “kadere razı olmak” denilir.

Ancak “kadere razı olmak” insanın çalışmayı terk ederek kaderciliğe düşmesi, tembellik etmesi değildir. Tıpkı doktorun hastasını kurtarmak için elinden geleni yaptıktan sonra takdiri Allah'a bırakması gibi...

Her insan kendi kaderini yaşar. Ancak bu dünyaya geliş nedeni içinde başkalarının kaderini oluşturmak ve yaşatmak görevini de üstlenir.

İnsanın yaşamı genellikle “Kaza”, “Kader” ve “Katlanma (tevekkül)” üçgeni içinde şekillenir. Bilinen anlamı ile “**Kaza**”, Tanrı'nın insanın yaşamına peşinen koyduğu hüküm ve kararlılıklardır. “**Kader**” ise bu hüküm ve kararlılıkların yerine gelmesi olayı, “**Katlantı**”da başa gelenlerin kabul edilebilirliğidir.

Mevlana'ya göre, insan beyni birey istese de, istemese de hep bir yığın düşünceler üretme peşindedir. Bu akış bireyi her türlü maddi, manevi ve moral yapısı içinde sürükler durur.

Tüm düşüncelerimiz bir yerde bizim bir yansımamız ve formasyonumuz görüntüsü vermesine rağmen bizlerin düşünmeme, düşünceyi durdurma, düşünmekten vazgeçme gücüne asla sahip olamayışımızdır.

Bizler istesek de istemesek de beynimiz hep düşünce üretecektir. Bizler belki iyi bir eğitimle bu düşünceleri olumlu bir şekilde yönlendirme gücüne sahip olabiliriz. Yoksa düşünceyi durdurma gücü bizlere asla verilmemiştir.

Düşüncelerimiz tam bir bağımsızlık içinde ömür akışlarını sürdürme gücündedirler. Birikimleri gereği, düşüncelerini iyi ve doğru yönde kullanabilen birey, varoluşundaki hazzının doruğuna ulaşır.

Şunu asla unutmamak gerekir ki gerçek manada “İnsan” olmanın ve güzel bir ahlak sahibi olmanın temeli, düşünceye olumluluklar paralelinde hükmetmesini bilmekten geçer.

Kimimiz düşünceyi akıl ile doğrudan bağlantılı görür: kimimiz de onu zekanın sınırları içinde bir tanımlamaya tabi tutarız. Düşünmek; bir yerde görmek, bir yerde işitmek, bir yerde duyumsamaktır. Hatta tüm bunların üzerinde yorumlamalara gitmek, düşüncenin en iyi tanımıdır da diyebiliriz.

Burada özellikle dikkat edilmesi gereken nokta, düşüncenin olsa olsa bir yorum olduğu ve hiçbir zaman inanç ya da iman olmadığı gerçeğidir. Şunu peşinen kabul etmek gerekir ki, insanın inancı ve imanı ne kadar yüksek olursa olsun, onların; yapıları gereği ortaya koydukları kısıtlılığı ve sınırlılığı, düşüncenin özgür yorumu içinde kaybolur gider.

İnsan, hep istediği şeyleri düşüneneğim diye başlar ve hep istemediği şeyleri düşünene düşünene “Düşüncenin İstirabı ve olumsuzluğu”na teslim olur. Oysa, istemediğimiz şeyleri düşünerek, ancak istemediğimiz şeylerin üreticisi oluruz.

Bu da, zaman içinde öyle bir alışkanlık haline gelir ki; hayatımız hep istemediğimiz benimsemediğimiz düşünceler, olaylar ve eylemler tarafından adeta parsellenir.

Olumlu yönde düşünme alışkanlığı edinme; bir eğitim olayı, bir yaşam felsefesidir. Çünkü insanoğlu hep olumsuz anlatımlar, korkular ve yorumlar içinde düşünmeye alışmıştır. Bu durumda sonuçları da hep olumsuzlukları kapsar.

MEVLANA FELSEFESİNDE; “YAŞAM, PAYLAŞIM VE ŞÜKRETMEK”

Mevlana şöyle der: “*Dünyadaki yaşamın amacı sınav. Bu sınavın sonucuna göre insan ruhu ahretteki mertebesini kazanıyor.*”

“*Kul yaşantısı ile değil, niyeti ile imtihanda.*”

Mevlana'ya göre insanın yaşamı süresince karşılaştığı her türlü zorluklar kimi zaman bedensel, kimi zaman duygusal, kimi zaman duyuşsal ve çoğu zaman da düşünsel sonuçlardan kaynaklanır.

Ancak nereden kaynaklanırsa kaynaklansın ortaya çıkan her zorluk sonucu itibarıyla bireyseldir. Onu aşmak, yenmek de öncelikle düşünceinin iyi yönlendirilmesi ile mümkün olur.

Ancak şunu unutmamak gerekir ki, büyük adamların, önderlerin ortaya çıkış anları, oluşan bir felaketin ardından gelir. Yani felaketler çoğu zaman bir kurtuluşun kıvılcımı olur çıkarlar.

Zaten, *“Felaketin büyüklüğünün ölçütü, bizim düşüncemizde ona biçtiğimiz değerdir.”*

Şöyle der:

“Başkalarının bahtiyarlığına imrenme.

Çok kimseler var ki, senin hayatına gıpta ediyorlar.”

Mevlana'ya göre yaşama tutkusunu, bir yerde ölüme meydan okumaktır. Tıpkı mutluluk özleminin tüm kederlerin anası oluşu gibi.

“Yaşam bu dünyaya niye geldiğinin bilinci ile amaca doğru yapılan kararlı bir yürüyüş eylemidir.”

Yaşamı dar ve kısa dönemli bakışlarla yönetmeye kalkmak bir insan için bir ömür boyu acılar, ıstıraplar, hayal kırıklıkları, olumsuzluklar, endişeler korkular üretmekten ileri gidemez.

Siz siz olun, elinizden geliyorsa, her gün en azından birinin yüzünü güldürün, derdini paylaşın, neşesine ortak olun, beklentisiz iyilikler sunun. Bu ve buna benzer tüm duygularınızı bir alışveriş, bir karşılık bekleme, bir bireysel tatmin, bir güdümlenme gibi basit ve ilkelik potasına sokmadan kana kana sunun. Hatta tüm bu yaptıklarınızı bir kutsal görev anlayışı ile ve bir haz noktasına getirin.

Mevlana'ya göre, eğer bir insan yaşamı süresince dağıtma, paylaşma zevkini üretirse, yemeden önce yedirmenin tadına varırsa, almadan önce vermek gereğine inanırsa, kendinden önce mutlaka başkalarını düşünmesi gerektiğini bilirse; işte o insan yüce, mutlu ve gerçek manası ile insandır.

Unutmamak gerekir ki; *“Vermesini bilen insanın yüzünde, her zaman bir ‘Tanrı’ gülümseyişi vardır.”*

“Paylaşma, yediğimiz her lokmada, cebimizdeki her kuruşta, giydiğimiz her giyside, bir başkasının da payı olabileceğinin bilincinde olmaktır.”

İnsanın şükretmesini bilmesi kadar güzel bir şey yoktur. Doğaldır ki şükretmenin bir çok değişik şekilleri vardır. Kimi zaman sözle, kimi zaman işaretle, kimi zaman takınılan tavırla, kimi zaman düşünce yoluyla, kimi zaman da bir içe yönelişle yapılabilir.

“Kamil insan toprak tutsa altın olur, eksik insan altın tutsa toprak olur.”Mevlana

MEVLANA FELSEFESİNDE; “DOSTLUK, GÖNÜL VE GÖNÜL EHLİ”

Mevlana'nın “Dost” dediğı, onun ardından bütün Anadolu ve dünya halklarının “Dost” dediğı varlık, “Dost” sözü ile boz bulanık anlatmaya çalıştıkları ölkü, gerçek insanlık değil midir?

“Dost”a inanır, “Dost”a güvenir, “Dost”a açılır insan. Tanrının insana bir yansıması, insanın biraz da Tanrısallaşması gibi bir şeydir, “Dost”.

“Dost” insanın hem içinde, derinliklerinde, hem de dışındadır. Hem çok uzakta hem de yanı başındadır. Dostlukta bir ayırmıcılık, bir “Sen”, “Ben” ya da “O” diye peşinen önümüze konulan belirlemeler yoktur.

Mevlana yine der ki:

“Dost, altın gibidir, bela da ateşe benzer.

Halis altın ateş içinde saf hale gelir.”

“Bilgisiz adam bir müddet seninle

Gönül arkadaşlığında bulunsa bile,

Nihayet cahillikten sana bir yara vurur.

Kim, iyi dostlarla düşer kalkarsa

Külhanda bile olsa gül bahçesindedir.”

Herkes dünyayı, nedense hep kendi hakkında taşıdığı fikrin penceresinden görme alışkanlığı içindedir. Yani dünyayı hep, kendimizi gördüğümüz, gözlemlediğimiz gibi görmek isteriz.

Halbuki dünya ve biz insanlar iki ayrı kutbu oluşturlar... Ama birbirlerinin çekim alanı içinde yer alan ve tamamlayan iki ayrı zıt kutup...

Şunu asla unutmayalım ki, *“İnsanların en büyük açmazı, yaşamlarındaki açgözlülüklerini gereksinim maskesi ile örtmeleridir.”*

Mevlana’ya göre burada sorun kıtlık değil, açgözlülük ve ısrarlı sahiplenme duygusunun, gücün; kendimizde toplanmış olmasındaki ısrarımızdır.

Mevlana der ki:

*“Gönül, her dosttan bir gıda ile gıdalanır,
Her bilgiden bir lezzet alır.”*

Mevlana’ya göre; *“Gönül yıkmak, Kabe yıkmaktan daha büyük bir günahdır.”*

“Hazret-i Yusuf’un bir arkadaşı yoldan gelir. Hazret-i Yusuf sorar: “Bana ne hediye getirdin.”

Arkadaşı sorar: “Sen de olmayan ne var ki? Senin neye ihtiyacın olabilir? Ama senden daha güzel birisi olmadığından, yüzünü seyretmen için sana bir ayna getirdim.”

Allah’ın da her şeyi vardır, hiç bir şeye ihtiyacı yoktur. Kul; Allah’ın önüne onda kendisini görmesi için parlak bir ayna, yani temiz bir gönül götürmelidir.”

MEVLANA FELSEFESİNDE “KADIN, ERKEK, EVLİLİK, ŞEHVET”

Mevlana felsefesinde aşkla, müzikle, raksla ve şiirle beslenip gelişen neredeyse dinler üstü dediğimiz anlayışta, kadına da çok büyük bir değer biçilmiş önem verilmiş ve tüm çevresine, topluma ve hatta dünyaya “İnsanlığın ancak kadın ile bir bütün olabileceğini” duyurmuştur.

Mevlana, Mesnevisinin bir çok bölümünde kadını devamlı şekilde yücelten deyişlere ve anlatımlara rastlamak mümkündür.

Şöyle der:

“Kadın yaratılmış bir varlık değil, yaratan bir kudrettir.”

Bir başka fasılda Mevlana şöyle demektedir ve:

“Kadını ekmeğe benzetmektedir. Herkesin ve hatta yoksulun bile bulduğu, yiyerek karnını doyurduğu ekmeğe!

Kadını örten, kimseye göstermeyen, kapatan adamı da, koltuğuna bir somun ekmeği alıp onu göstermemekte ısrar eden kişiye!...” benzetmektedir.

Mevlana’ya göre kadın mutlaka müşterek hayatın içinde yer almalıdır. Mevlana, tüm hayatını tek bir kadınla, eşi ile geçirmiştir. Köle kullanmamış ve hatta köleliğe karşı katı bir tavır içinde olmuştur.

Asla cariye edinmemiş, edinenleri de kınamıştır. Ancak ilk karısının ölümünden sonra bir başka kadınla evlenmiş, bu yeni eşi hayatta iken de bu sefer Mevlana gerçekler alemine göçmüştür.

Mevlana, kadınların aile içindeki konumları konusunda o kadar hassas idi ki, oğlu Sultan Veled’e yazdığı bir mektupta “Zevcesini hoş tutmasını ve her geceyi gerdek gecesi saymasını, eğer eşine saygı göstermezse kendisini de incitmiş olacağımı!...” söylemekten geri kalmamıştır.

Her zerrenin Tanrı’nın birer parçası olduğunu belirten bu büyük insanın cinsiyet ayrımı yapabileceğini düşünmek ancak cahilliktir. O’na göre tanrı katında cinsiyet yoktur. Dolayısıyla maddi alemde de cinsiyet ayrımının getirdiği davranış farklılıkları olmamalıdır.

Mevlana’ya göre evliliklerde, kadın ve erkeğin birbirlerini tamamlama, bütünleme görevleri vardır ve bu tamamlama ve bütünleme, mutlu, uyumlu bir evlilik için ön şarttır.

“Sevgi ve acıma insanlık özelliğidir, hiddet ve şehvet ise hayvanlık.” Mevlana

MEVLANA FELSEFESİNDE;“DOĞA, MÜZİK, SEMA”

Mevlana'nın şiirlerinde en çok rastladığımız konu doğadır. İnsan, tarih boyu düşünce ve araştırma yoluyla, kendisinin de bir parçası olduğu, içinden geldiği doğaya ve dünyaya sahip olmada yararlanacağı bilgileri bulmak, onları hayata geçirmek ve en önemlisi güç edinme peşinde koştu.

Ancak insan, bir noktadan sonra bulduklarının da etkisi sonucu ele geçirdiği bu güçle maddeye ve tekniğe koyduğu ağırlık sayesinde bu kez de kendi yaşamını adeta ipotek altına aldı.

“Doğa, görmesini bilen göz, düşünebilen kafa, algılayabilen yürek için en büyük eğitmendir.”

Mevlana'ya göre, doğa kendi başına ne haz, ne acı ve ne de ıstırap vericidir. Haz olsun, acı ve ıstırap olsun; hep düşüncelerimizin ürünüdür. Haz ve ıstırap birçok duyunun çalkantısı sonucunda oluşan tortusudur. Hırslarımız ıstırapları, kanaatkarlık hazlarımızı geliştirecektir.

Doğa, tümüyle bir uyumluluklar düzenidir. Bunun tek ayrıcalığı, gerek kendisi ile, gerekse çevresi ile sürekli çatışma halinde olan insanoğludur.

“Doğayı anlayabilmek için, ona yalnız beden gözü ile değil, ruh gözüyle, gönül gözüyle bakmasını bilmek gerekir.”

Mevlana, gerçekten müziği de raksı da çok büyük bir sanat olarak görmekte ve onu övmektedir ve onları bir ibadet şekli olarak benimsemektedir. Mevlana bu konuda şöyle seslenir:

“Güzel sesi dinlemek aşıklara gıdadır. Çünkü güzel ses dinlemede.

Kalp huzuru ve Allah'la beraber olma zevki vardır.

Musikiyle insanın içindeki hayaller kuvvetlenir;

Hatta hayaller, o güzel sestem suretlere bürünür.”

Kıyası onun müzik zevki ve anlayışı; *“Haz ve coşkudan çok daha öte bir değerdir.”*

Mevlana'nın sema ederken, kendinden geçerek yaptığı konuşmalar, O'nun kendisini aşan ve “Sevgilisi” ile buluşması olarak değerlendirilen sözlerdi.

Zaten Mevlana, bir divan şairi olarak algılanmış olmasına rağmen, vezinden ve kafiyeden uzak bir şekilde o günün insanları ve hatta çağını aşarak bugünün ve hatta yarınların insanlarına yansıdığını kabul etmemiz gerekir.

Tüm yaşamı boyunca Mevlana'nın bu müzik tutkusu ve anlayışı o kadar ileri gitmişti ki, Mevlana'ya inananlar cenazelerini bile çala, çağıra müzik ve raksla kaldırıyorlardı. Hatta zaman içinde böyle müzikle cenaze kaldırmak bir adet haline de gelmiştir.

Sonuç olarak Mevlana, aşkı ve çekim gücünü ortaya çıkaran müzik ve semayı esas olarak kabul eder.

Mevlana bir musikişinas değildi. Fakat müzikal bir insandı. Mevlana'nın oğlu Sultan Veled Mevleviliği bir tarikat halinde kurarken, Mevlevi ayinine sema ile beraber musikiyi de getirmiş ve ardından musikili Mevlevi ayinlerini hayata geçirmiştir.

KAYNAKÇA

Mevlana Felsefesi / Çağlar Ötesini Aydınlatan Işık-Hanri Benazus

Bizim Kitaplar: 16/ İstanbul-2009